

Μοῦ λέγουν ὅτι τοῦ Θεοῦ ἡ παντουργὸς πλάμη
Κατ' ἰδικήν του καὶ ἡμᾶς εἰκόνα εἶχε κτίσει—
Τὸ ὄνομά του προσκυνῶ, πλήν (ἄς μὲ συγχωρήσῃ)
Τὴν γελοιογραφίαν του ἠθέλησε νὰ κάμῃ.
Ἐκεῖνος εἶναι μέγιστος, κ' ἡμεῖς γελοῖοι νάνοι·
Σ' τὸν κόσμον ὅμως ἤθελε κ' ὁ νάνος εὐτυχίση,
Τοῦ νάνου τὴν μικρότητα εἰς καταλαμβάνῃ.

Θ. Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.

ΕΡΩΣ EN ΓΑΜΩ,

Ἱστορικὴ Μελέτη

ὑπὸ

Γυιζώτου.

Ὁ θέλων μυθιστορίας ἄς ἐγκύψῃ μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας· ἐν αὐτῇ εὕρηται ὁ ἀνθρώπινος βίος, ὁ οἰκιακὸς βίος μετὰ τῶν ποικιλωτέρων καὶ δραματικωτέρων αὐτοῦ σκηνῶν, ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά μετὰ τῶν ζωηροτέρων καὶ θιλακτικωτέρων αὐτῆς παθῶν, καὶ πρὸς ταῦτα ἔξοχος τις γοητεία, ἡ γοητεία τῆς πραγματικότητος. Θαυμάζω τὴν φαντασίαν καὶ ἀρέσκομαι ὑπερβαλλόντως τὴν δημιουργὸν ταύτην δύναμιν, ἥτις ἐκ τοῦ μηδενὸς παράγει ὄντα, ἐμψυχοῖ, χρωματίζει καὶ ζωοποιεῖ αὐτὰ ἐνώπιον ἡμῶν, ἀναπτύσσουσα, διὰ τῶν ποικίλων τῆς τέχνης ἀστασιῶν, τοὺς ποικίλους τῆς ψυχῆς θησαυρούς· ἀλλ' ὅμως τὰ ὄντα, τὰ διανύσαντα πράγματι τῆς ζωῆς τὸ στάδιον καὶ ὑποστάντα τῆς τύχης τὰς περιπετείας, τὰ γευθέντα τῶν παθῶν, τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς λύπης, ἐφ' οἷς τοσοῦτον συγκινοῦμεθα, τὰ ὄντα ταῦτα, λέγω, ὅταν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ἐν τῷ οἰκιακῷ αὐτῶν βίῳ βλέπω, μ' ἐλκύουσι καὶ ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν μου μᾶλλον ἢ τὰ ἐντελέστερα ποιητικὰ καὶ μυθιστορικὰ πλάσματα. Ἡ ζωὴ δημιουργία, τὸ ποίημα τοῦτο

τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τοὺς θεοὺς αὐτοῦ χαρακτηρᾶς παριστάμενον, εἶναι ὠραιότερον παντὸς ποιήματος ἀνθρωπίνου, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ὑπέρτερος παντὸς ποιητοῦ.

Μελετῶν τῆς Ἀγγλίας τὴν ἐπανάστασιν, εὗρον δύο ἱστορίας, τερπνοτέρας, κατ' ἐμὴν γνώμην, παντὸς μυθιστορήματος. Βασιλέα τινα ἐπιζητοῦντα γάμον ἔρωτος, καὶ ἔρωτα ἐν τῷ οἰκιακῷ βίῳ μεγιστάνος τινος γενναιοφρόνου καὶ χριστιανοῦ ἦτοι τὸν ἰδιωτικὸν βίον σὺν τοῖς μᾶλλον θελκτικαῖς καὶ τοῖς μᾶλλον λυπηροῖς αὐτοῦ ἀπορρήτοις, ὑπὸ τοὺς χαρακτηρᾶς τῶν ἐπισημοτέρων ἀτόμων καὶ ἐν μέσῳ τῶν μεγαλειτέρων περιπατειῶν τοῦ δημοσίου βίου. Ἰσως ποτε διηγηθῶ τὸ σχέδιον τοῦ γάμου τοῦ βασιλέως — ἤδη ἀφηγοῦμαι τὸν οἰκιακὸν βίον τοῦ μεγιστάνος.

Α.

Ὁ μᾶλλον ἀνεξάρτητος καὶ πιστὸς φίλος τῶν ἐν ταῖς δυστυχίαις συμβούλων καὶ ὑπερασπιστῶν Καρόλου τοῦ α'. ἦν Θωμᾶς ὁ Βριοθέσλεϋ (Wriothesley) κόμης τῆς Σουθαμπτῶνος. Ἐκ φύσεως δὲν ἡγάπα μῆτε τὴν αὐλὴν, μῆτε τὴν ἐξουσίαν, μῆτε τὸ ἴδιον αὐτοῦ μεγαλεῖον· περιελθὼν δὲ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τε τίτλων καὶ τοῦ πλούτου τῆς οἰκαγενείας αὐτοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πρωτοτόκου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, συγχρόνως σχεδὸν ἀποβιωσάντων, κατεθρουνεβήθη μᾶλλον ἢ ὑψοχωρήθη καὶ ἐπὶ τινα καιρὸν ἠρυσθία καὶ ἀπέστρεφε τὴν ὄψιν, ὡς ἂν τις τυχὼν ἤκουε τὸνομα Μυλὸρδ. Ἦτο φύσεως μελαγχολικῆς, ἄφροντις καὶ ἀγέρωχος, περιπαθὴς μὲν, συνεσταλμένος δὲ καὶ σιωπηλός, λίαν προσκεκολλημένος εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθητά του καὶ ἔτοιμος νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτῶν πᾶσαν θυσίαν, καὶ μάλιστα ἐκλινε πρὸς τὸ ἀντιτάττεσθαι ὑπερῷον κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, οὐχὶ ὁμῶς ἐπὶ σκοπῷ φιλοδοξίας ἢ ὑπεροχῆς· μέτριος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ βραδὺς τὰς ἐλπίδας, μόνον ἐξ ἀνάγκης ἢ ἐκ καθήκοντος ἀπεσπᾶτο τῆς ἀναπαύσεως καὶ ἡσυχίας. Ὅταν ἤρχισεν ἡ μεταξὺ Καρόλου τοῦ α'. καὶ τοῦ Κοινοβουλίου πάλη, ὁ λόρδος Σουθαμπτῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Πατρικίων, διατεθειμένος κατὰ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ τε στέμματος καὶ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, ἐξόχως δὲ κατὰ τοῦ λόρδου Στρατφόρδου. Καθὼ Ἀγγλός ἀγαθός, ἤθελεν ὥστε οἱ μὲν νόμοι καὶ αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις νὰ τυγχάνωσι τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ, τὸ δὲ Κοινοβούλιον νὰ μετέχῃ τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας. Καὶ δὲν ἐφθάσε μὲν μέχρι τοῦ θεωρεῖν τὴν τῆς συνειδήσεως ἐλευθερίαν ὡς δικαίωμα, ἀλλ' ὡς δίκαιος καὶ ἀγαθὸς χριστιανὸς δυσανεσχέται ἐπὶ τῇ κατὰ τῆς συνηθείσεως τυραννίᾳ καὶ ἐπέθυμει μείζονα ἀνεξιθρησκείαν καὶ ἀγάπην ὑπὲρ τῶν θρησκευτικῶς διχονοούντων. Κατ' ἀρχὰς μὲν, συνελθόντος τοῦ μακροβίου Κοινοβουλίου, ἐφηρηφόρησε πολλάκις κατὰ τοῦ στέμματος καὶ τῶν ἐπισκόπων, καὶ

ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τῶν καταχρήσεων ἢ τῆς τιμωρίας τῶν θρασυετι-
κῶν καὶ πολιτικῶν καταπίσεων τοῦ δεσποτισμοῦ· δὲν ἐρρίνετο εἰς τὴν αὐλὴν
καὶ ἐχαρκτηρίζετο ἕνεκα τούτου ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα ὡς δυσηρεστη-
μένος καὶ ἀντιπολιτευόμενος μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ κόμητος τοῦ "Βοσεξ.
Ὅταν ὁμοῦ αἱ βυζαντινὰ καὶ τοῦ ὄγλου, αἱ παραφοραὶ καὶ αἱ ἀνομίαι τοῦ
Κοινοβουλίου ἐξερράχησαν, ὅταν ἴδῃ τὸν νόμον παραβιζόμενον καὶ τὴν μο-
ναρχίαν ἀπειλούμενην παρὰ νέων δεσποτῶν, ἐτράπη ἐν ἀκαρεῖ καὶ συνετά-
χθη, ἄνευ βεβαίως εὐχαριστήσεως καὶ ἄνευ παροϊότητος, ἀλλὰ μετὰ μεγα-
λοφροσύνης εὐσυνειδήτου, τοῖς ὑπερτίστοις καὶ μάλιστα τοῖς ὑπὲρ τοῖς
τοῦ βασιλέως. Ἔνος παντὸς πολιτικοῦ συνδυασμοῦ, παντὸς συστηματικοῦ
σχεδίου, μικρὰ φροντίζων περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων, τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ
πολιτεύματος τῆς πατρίδος, ἐπολέμει κατὰ τὸ ἐνεστώ· τὴν ἀδικίαν, τὴν
ἀνομίαν, τὴν ἀταξίαν, τὴν βίαν, οὐδαμῶς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ θεωρη-
τικὰς ἀρχὰς ἢ τὰς ἐλπίδας ἐν ὁνόματι τῶν ὁποίων ταῦτα ἐπετρέποντο. Ἐθεώ-
ρησε παράνομον τὴν πρὸς τὸν λόρδον Στρατφόρδον διαγωγὴν τοῦ Κοινοβου-
λίου καὶ ὑπερβολικὰς τὰς ποινὰς· τούτου ἕνεκα ἠγέρθη ὑπὲρ τοῦ λόρδου,
καθ' οὗτος κατεφέρετο τὸ πρῶτον. Καὶ τοι δὲ ἡ βουλὴ ἐψήφισεν ὡς ἀνάρ-
μοστον τοῖς βουλευταῖς τὸ ὑπηρετεῖν προσωπικῶς τὸν βασιλέα, ὁ λόρδος
Σούθαμπτων ἐδέχθη, μετ' ἀπαρεσκεΐας μὲν, ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἡ ἐδέχθη τὸν
βαθμὸν τοῦ ἰδιαιτέρου συμβούλου παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦ εὐγενοῦς τῶν
βασιλικῶν θαλάμων. Καὶ ὅταν ἐξερράχη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, τὸν ὑπαῖτον
ἀπερχαίνετο καὶ ἐξ οὗ δὲν ἠλπίζεν ἀγαθὸς συνεπειάς, ὅτιτιδήποτε καὶ ἦτον
ὁ νικητὴς, ἀμέσως ἐδέχθη στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, πα-
ρευρεθὲν εἰς τὴν μάχην τοῦ "Εδδγχερίλ καὶ ἠκολούθησεν εἰς "Οξφορδ τὴν
αὐλὴν, καὶ τοι ἐστημέρι· ἡ κατ' αὐτῆς δυσχερέστερά του κῆρυξεν ἐν τούτοις
ὁμοῦ διετήρησεν αἰέποτε τὸ ἀνεξάρτητον τοῦ χαρκτηρὸς καὶ πλῆρες τὸ ἀγέ-
ρωχον αὐτοῦ. Ἀλλήσας ποτὲ λόγια σκληρὰ ἐν τῷ συμβουλίῳ περὶ τοῦ πρίγ-
κηπος "Ροβέρτου καὶ περὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ὀλιζωνικῶς προσφερομένου πρὸς
τοὺς μεγιστάνους τῆς Ἀγγλίας, προσεκλήθη εἰς περικιτῶν ἐξεργήσεις παρὰ
τοῦ πρίγκηπος, ὅστις, ὡς συμβαίνει συνήθως ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν,
ἤκουσε τὰ ῥηθέντα ἐπυλῆμένα. Ὁ κόμης ὠλολόγησε καὶ ὑπεστήριξε τοὺς
λόγους αὐτοῦ, οὐσίας μάλιστα τούτους ἀκριβῶς. Ἐπειδὴ δ' ὁ "Ροβέρτος ἐπέ-
μενε θεωρῶν ἐκὺτον προσβεβλημένον, παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ παρασκευασθῇ
εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν, διότι ταχιστα ἐμελλε νὰ προσκληθῇ εἰς ἐπι-
φομαχίαν ἀφ' ἑππου. Τῇ ἐπαύριον συνηντήθησαν καὶ ὁ πρίγκηψ ἠρώτησε
τὸν κόμητα «ποῖα ὅπλα ἐξελείχτο.—» Δὲν ἔγω ἐνταῦθα, ἀπεκρίθη ὁ κό-
μης, ἔππον ἱκανόν πρὸς τοῦτο, καὶ οὔτε δύναμαι νὰ εὔρω που πλησίον ἐν
τῷ ἄμχ' ἄλλως τε, καθὼ μικρόσωμος καὶ ἰσχνός, δὲν δύναμαι νὰ παρατα-
ΦΤΛ. II'.

χθῶ οὕτω πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα· ἔθεν τὴν παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκλέξω τὰ ὅπλα, τὰ ὅποια δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ· θέλομεν μονομαχίῃ περὶ καὶ διὰ πιστολίου· — Ὁ Ῥοβέρτος ἐδέχθη ἄνευ δυσκολίας τὴν πρότασιν, ἐξελέχθησαν οἱ μάρτυρες καὶ ἡ ἐπαύριον προσδιωρίσθη διὰ τὴν συνέντευξιν. Ἐν τσοούτῳ τὸ πρᾶγμα διεθρυλλήθη καὶ οἱ τοῦ συμβουλίου λόρδοι ἐπεμβάντες ἠφάλισαν τὰς πόλεις τῆς πόλεως, μεταπέμψαντες δὲ τοὺς μάρτυρας, κατῴρθωσαν νὰ συμβιβάσωσι τὸν κόμητα μετὰ τοῦ πρίγκηπος, ὅστις τοῦ λοιποῦ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ πλείστης ὀσῆς τῆς προσοχῆς.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἐμπεσόντας τοῦ βασιλέως εἰς χεῖρας τοῦ Κοινοβουλίου, ὁ λόρδος Σούθαμπτων ἐξήτει ἐπιμόνως τὸ εὐκαιρον καὶ τὸ μέσον δι' οὗ προσερχόμενος νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἀτέτυχε, διότι ἡ δίκη, ἡ καταδίκη καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς ποινῆς τοῦ Καρόλου διεσπένδασαν πᾶσαν ἐλπίδα καὶ ἀφῆρεσαν αὐτῷ πᾶν μέσον ἀποπειρας· καὶ ὅμως δὲν ἐθεώρησεν ἐκυτὸν ἀπῆλλαγμένον παντὸς πρὸς τὸν βασιλέα αὐτοῦ χρέους, καὶ τῇ 18 Φεβρουαρίου 1649, ἐν ἡ ἡμέρᾳ δηλονότι ὁ νεκρὸς Καρόλου τοῦ α'. ἐφέρετο εἰς τὸν κατὰ τὸ φρούριον Οὐέντισορ τάφον, ὁ λόρδος Σούθαμπτων ἐφθασε, τέταρτος αὐτός, συνοδῶν μέχρι τοῦ τάφου τὸ φέρετρον τοῦ ἡγεμόνος, τὸν ὅποιον δὲν κατῴρθωσε μῆτε νὰ φωτίσῃ, μῆτε νὰ σώσῃ. Τὸ κροκύφαντον κάλυμμα τοῦ φερέρου, κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον τὸν ὅποιον διέτρεξεν ἡ κηδεῖα τοῦ νεκροῦ, κατελευκάνθη ὑπὸ τῆς ἀφθόνως πιπτούσης χιόνος, καὶ ἡ περίστασις αὕτη ἐθεωρήθη ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὑπηρετάς τοῦ μεταστάντος ὡς σύμβολον ἁθωότητος.

Καταργηθείσης τῆς βασιλείας, ὁ λόρδος Σούθαμπτων, ἐνόςφ διήρκει ἡ δημοκρατία καὶ ὁ Κρόμβελ ἤγε τὴν πολιτείαν, ἔξῃ μακρὰν τῆς πόλεως, εἰς τὰ κατὰ τὸ Χάμσχιρ τοῦ Τίσχαφιλδ κτήματά του, ξένος τῶν συνωμοσιῶν τοῦ κόμματος τοῦ καὶ τῆς νέας κυβερνήσεως τοῦ τόπου του, πιστὸς πάντοτε τῷ Β'. Καρόλῳ ἐξορίστω, πρὸς τὸν ὅποιον φροντίζων διεβίβαζεν οὐ μόνον χρησίμους συμβουλὰς, ἀλλὰ καὶ ὅσα χρήματα ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ἐκ τῆς ἐλαττωθείσης περιουσίας του, ἐκ τῶν μετεγγύων καὶ ἐκ τῶν φόρων· ἀπέτρεχε πάσης ἐπαναστατικῆς ἀποπειρας τῶν βασιλικῶν, πάσης μετὰ τῶν δυσηρεστημένων δημοκρατικῶν συμμαχίας, πάσης μετὰ τῶν ξένων τεκταινομένης ραδιουργίας. Ἡ φρόνησις, ὁ ζῆλος τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἡ φυσικὴ αὐτοῦ ἀκηδεῖα συνέτρεχον εἰς τὸν ἀκρατῶσι τὸν ἄνδρα εἰς τὴν ἀπραξίαν ταύτην καὶ τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς. Μαθὼν ποτε ὅτι ὁ Κρόμβελ, παραγενόμενος εἰς Χάμσχιρ διὰ τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥιχάρδου, ἐδήλωσεν ὅτι προτίθετο νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἀπῆλθεν ἀμέσως τοῦ πύργου αὐτοῦ καὶ δὲν ἐπέστρεψεν εἰμὴ ἀφ' οὗ ὁ Κρόμβελ ἀπεχώρησε τῆς κομητείας. Ἐπανορθωθείσης τῆς βασιλείας, ὁ λόρδος Σούθαμπτων, εἰ καὶ διαρκούσης τῆς δημοκρατικῆς διετέλεσεν ἀπρὸς

ατος, εὐρέθη εἰς τὴν πρῶτην τάξιν τῶν μεγιστάνων καὶ παλαιῶν συμβούλων Καρόλου τοῦ α'. τοὺς ὁποίους ἡ θέλησις τοῦ βασιλέως ἐκάλει εἰς τὴν ἐξουσίαν· πλὴν τούτου ἦτο ἰδιαιτέρος φίλος τοῦ Καγκελλαρίου Χύδε, ἀπολαύοντος τότε πλήρους τῆς εὐνοίας καὶ ἐμπιστοσύνης Καρόλου τοῦ β'. Διωρίσθησαν ἐπομένως ὁ μὲν λόρδος Σούθαμπτων μέγας θησαυροφύλαξ, ὁ δὲ Χύδε ἀρχικαγκελλάριος καὶ κόμης τοῦ Κλάρενδων.

Ἐπὶ ἐπτά ὅλα ἔτη οἱ δύο φίλοι, διάφοροι μὲν τὸν χαρακτῆρα, ὁμόφωνοι δὲ τὰς ἀρχάς, διηύθυνον ἐναγωνίως ἓνα βασιλέα ἄμειρον ἀρετῆς καὶ καρδίας, μίαν αὐτὴν ῥαδιοῦργον καὶ διεφθαρμένην, μίαν φατορίαν νικῆτριαν καὶ δυσηρεστημένην καὶ ἐν ἔθνει αὐστηρὸν, τεταπεινωμένον καὶ παρωργισμένον. Καὶ ὁ μὲν Κλάρενδων, φιλόδοξος, προσηλωμένος ὅλως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸ σύστημα, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν βαθμὸν αὐτοῦ, ἐπάλαιε μανιωδῶς κατὰ τε τῶν παλαιῶν καὶ νέων αὐτοῦ ἐχθρῶν καὶ βαρέως ἔφερεν ἐλαττωμένην τὴν ὑπὲρ ἐαυτοῦ εὐνοίαν τοῦ νέου, ὅστις ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν του διατελῶν, περιῆλθε εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ἐγένετο κύριός του· ὁ δὲ Σούθαμπτων, ἦττον ἐνεργητικὸς, φίλυπνος δὲ καὶ φυλόπονος, γενναιότερος τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν, πάσχων ἄλλως τε ἀρθρίτιδα καὶ λιθίαν, ἐξεπλήρου μὲν εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἀλλὰ μάτην ἠγωνίζετο νὰ τηρήσῃ τὰς τινὰ καὶ τιμωρητὰ περὶ τὴν οἰκονομικὴν, τοῦ στέμματος ὑπηρεσίαν. Συνεχῶς ὑπέκυπτε τῇ ἀθυμίᾳ, ἡσθάνει, ἀνδρίζετο καὶ παρπονεῖτο πολλάκις· πικρῶς περὶ τῆς θέσεώς του, παρρησίᾳ λέγων ὅτι ἐπεθύμει ν' ἀποσυρθῇ τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὅποιον κατεγίνετο καὶ ἄνευ εὐχαριστήσεως καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἡ Γαλλία, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, εἶδε δύο ἄνδρας ἐναρέτους καὶ σπανίους τὰς ιδιότητας—τὸν Τουργκότ καὶ τὸν Μαλίσερβον—οἵτινες τὰς αὐτὰς ἔχοντες διαθέσεις, συνέπραττον ἐν τοῖς πράγμασι· καὶ ὁ μὲν Τουργκότ ἦτο πλήρης προθυμίας, πεποιθήσεως, ἐλπίδων καὶ καρτερίας, ὁ δὲ Μαλίσερβος, ἐπίσης μὲν εἰλικρινής, ἀσθενέστερος ὅμως τὸν χαρακτῆρα καὶ μᾶλλον ἐπιρρέπης πρὸς τὸ ἀποθαρρύνεσθαι. Οὗτος ἔλεγε συνήθως «ὁ Τουργκότ οὐδὲν θέλει ν' ἀποσυρθῇ καὶ δὲν βλέπει ὅτι ἀμφοτέροι θέλομεν διωχθῇ.» Καὶ πραγματικῶς ἀπεδιώχθησαν ἀμφοτέροι διὰ τὰς ἀδυναμίας ἡγεμόνος, ὅστις ἀγαθὴν μὲν εἶχε περὶ ἀμφοτέρων ὑπόληψιν καὶ ἐξίσου ἐπεθύμει τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν, μηδέτερον ὅμως ἐπροστάτευσε, ὥς βραδύτερον αὐτὸν νὰ προστατεύσῃ ἐδυνάθη.

Κάρολος ὁ β'. ὀξυδερκής ἄμα καὶ φαῦλος, ἐνόησας ταχέως τὴν περὶ τῆς ἐξουσίας ὀλίγην μέριμναν τοῦ Σούθαμπτων, διενεόηθη ἕνεκα τούτου ν' ἀπαλλαγῇ ἡσύχως καὶ ἄνευ θορύβου συμβούλου ἀνεξαρτήτου καὶ δυσχερήτου· ἀλλ' ὁ Κλάρενδων, χρησάμενος πάσῃ τῇ ὑποληψίᾳ αὐτοῦ, ἐτήρησε τὸν φίλον, ὡς ἐτήρει καὶ ἐαυτὸν εἰς τὰ πράγματα, καὶ ὁ λόρδος Σούθαμπτων, ἔρχε

θανάτου διατελέσας μέγα θησαυροφύλαξ, ἀπεχώρησε τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας καὶ ἡπεβίωσε, μὴ καταβληθεὶς, ὡς ὁ ἀρχικαρχιελάριος, ἐκ τῶν βρασάνων τῆς ἐξορίας, τοῦ ἀδίκου μίσους τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀχαρίστου σκληρότητος τοῦ Βασιλέως.

B.

Γυναῖκα ἔγγημεν ὁ λόρδος Σούθχαμπτων Γαλλίδα τινὰ, 'Ραχὴλ 'Ρουβινὺ ὀνόματι, καταγομένην ἐκ τῶν εὐγενῶν ἐκείνων οἰκογενειῶν, αἵτινες, τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ἀνευ πρωτοπικοῦ συμφέροντος, ἡ ἀφρομῆς πλούτου ἡ δυνάμειος ὀρμώμεναι ἐκ μόνης τῆς πίστεως καὶ τῆς συνεδήσεως, ἡπάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἀδύνατον ἐτι οὖσαν καὶ καταδιωκομένην ἐν τῷ γεννηθῆναι. Ἐν τῷ γόνῳ ἐνυμνήθη, ἔτχυν, ὁ νόμος τῆς Νάντης καὶ ὁ 'Ριτχελιὺς, καὶ τοὶ ἀπεισιδέμενοι τοὺς διαμαρτυρομένους ὡς κόμμα πολιτικὸν, ἀπεῖχεν ὅμως τοῦ ἐνοχλεῖν αὐτοὺς ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ δικαιώματα, μάλιστα ἐκάλει εἰς τὰ πράγματα ἀδιστακτικῶς πάντας ὅσους ἐθεώρει ἀφωσιωμένους εἰς τὰ συμφέροντα ἐκείνου τε καὶ τοῦ στέμματος. Ταῦτα ἐπραΰε καὶ ὁ Μάξαρινος ὡς ὁ 'Ριτχελιὺς πλὴν προσέθηκεν περισσευμένως ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν διαμαρτυρομένων καὶ μετὰ πλείονος δειλίας ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα. Καὶ ἦσαν μὲν ἀνενόγητοι καὶ ἐλεύθεροι οἱ διαμαρτυρόμενοι, δυνάμει τοῦ εἰρημένου νόμου, ἡττηθέντες ὅμως ἀπέβαλλον ὅσμεναι ἐν Γαλλίᾳ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν δραστηριότητα καὶ τὴν κοινὴν γνώμην, ἥτις μίση ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐλευθερίας. Ἐλάτρευνον δημοσίᾳ ἐν τοῖς ναοῖς αὐτῶν τὸν ὕψιστον, δὲν ἀπεδιώκοντο τῆς πατρὶδος τῶν, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδιωτικῷ εἴῳ ἦσαν ἀπομεμονωμένοι ὡς ξένοι. Εἰς τῶν διαμαρτυρομένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς λαδὺ Σούθχαμπτων, ὁ μαρκήσιος τοῦ 'Ρουβινὺ, διάσχιος καὶ ἱκανὸς ἀνὴρ, ὅστις ἐν καιρῷ τῶν τετραχῶν καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀπέδειξε τὴν πρὸς τὴν Ἄνναν τῆς Αὐστρίας καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Μάξαρῖον ἐπίμονον, δραστηρίαν καὶ χρήσιμον ἀρρασίωσίν του. Καταπολεμηθείσης τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὁ Μάξαρινος, ἐν ἀνταμείψῃ τὸν 'Ρουβινὺ, προεχείρισεν αὐτὸν γενικὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ἐθνικῆς συνόδου τῶν διαμαρτυρομένων ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας, ὑποῤῃγμα διττὸν καὶ ἑμισσον, περιήπτων αὐτῷ τὸν χαρακτῆρα ἐπιτετραμμένου τῆς ὑποθέσεως τῶν διαμαρτυρομένων παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ τῷ ἀνάκλιον. Ὁ 'Ρουβινὺ ἐξῆλθον μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος τὰ καθήκοντά του, καὶ τοὶ δυσάρεστα καὶ μάλιστα ὑποπτα πρὸς ἀμφοτέρους πιστὸς ἐξίσου εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὴν ἐκείνου ἐκκλησίαν, πρὸ οὐδὲν ἐτίθετο τὸ ἀπαρέσκειν ἀλληλοδιαδόχως τοῦτοις ἢ ἐκείνῳ, ἀρκούμενος μόνον εἰς τὸ διατηρεῖν μετὰ αὐτῶν τὴν εἰρήνην καὶ διανέμειν ἐξίσου τὴν δικαιοσύνην. Ἀλλὰ τὸ ἐπαγγέλμα τοῦτο δὲν παρεῖχεν αὐτῷ σταθῖον, οὐδ' ἦτον ὁ μονα-

δικός αὐτοῦ σκοπός· αὐτὸς ἐπιθύμει εἴτε τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, εἴτε τῆς τῆς διπλωματίας — πράγματα ἀκατόρθωτα, ὡς ἐνόησεν ὕστερον, ἂν μὴ μετεπείθετο τὴν θρησκείαν. Προκειμένης ὑποθέσεώς· τινος· περὶ τῶν διαμαρτυραμένων, ἐπιφορτίζετο καθὼς ἐπιτυχάνων παρ' αὐτοῖς ὁ 'Ρουβινὺ, ἀλλὰ πᾶσα ἄλλη ὁδὸς, πᾶν ἄλλο στάδιον ἢ τὸ καλεστέον δι' αὐτόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιζαρίνου καὶ τὴν ἀπόθνην τῶν Στουαρτῶν, αἱ πολυάριθμοι σχέσεις τοῦ 'Ρουβινὺ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ συγγένεια αὐτοῦ μετὰ τῶν Σουόμπτων, τῶν 'Ρώσελ καὶ ἄλλων ἐπιτήρων οἰκογενειῶν, βασιλιζουσῶν τε καὶ μὴ, ἠτοίμασαν αὐτῷ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ, ὅτι ἄλλοτε μακρινῶς ἐπιθυμήσεν. Ἐπιφορτίσθη πάλλῃ τὴν διεξαγωγὴν σπουδαίων καὶ ἰδιαιτέρων μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου ὑποθέσεων, καὶ ἡσχολήθη νὰ καταστήσῃ μνημοτέραν ὅτε μὲν τὴν μεταξὺ τῶν δύο βασιλείων μυστικὴν συνεννόησιν, ὅτε δὲ τὴν τοῦ ΙΔ'. Λουδοβίκου μυστικὴν ἐπιβρόχην ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ ῥεκιτροτέρων καὶ ἐνθεροτέρων τῆς ἀντιπολιτεύσεως κομματάρχων. Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. ἐπέβητο αὐτὸν εὐλακρινῶς καὶ Κάρολος ὁ Β'. τὸν κύνει ἐξιδιασκρίτως. «Ἐξερμυστηρεύθη τῷ 'Ρουβινὺ πᾶν» ὅσα εἶχον ἐν τῇ «καρδίᾳ . . . Ποτὲ ἄλλοτε αἱ ὑπερ' ἡμῶν ἀγαθὰ διαθήσεις τῆς Γαλλίας προσέβησαν μέχρι τούτου, ὅσον ἐπὶ τῆς ἐν Λονδίῳ παραθερίας τοῦ 'Ρουβινὺ» — ἐπέστελλεν ὁ Κάρολος τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ δουκίσσῃ τῆς Αὐστρίας. Γάλλος ἀγαθός, τῷ βασιλεῖ ἀφωσιωμένος, διαμαρτυρόμενος εὐλακρινῶς, ὁ 'Ρουβινὺ κατεγίνετο ἀνενδότως περὶ τὸ ὑπηρετεῖν τὸν βασιλέα ἅμα καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν ἐκυτοῦ θρησκείαν, ἀλλὰ, μακρὰν τοῦ πλανᾶσθαι, ἀπείχε καὶ τοῦ ἐλπίζειν πολλά ὡς πρὸς τὴν περὶ τὴν δυσχερῆ τοῦτον συμφέουσαν ἐπιτυχίαν. Ὁ νόμος τῆς Νάντης ὑπῆρχε μὲν ἀκόμη, ἀλλ' ὑπῆρχεν ὡς τὰ ἐγκαταλειμμένα καὶ ἐτοιμὰ ῥόπα ἐκεῖνα οἰκοδομήματα, ἅτινα ἕνα μόνον κύπημα περιμένουσιν ἵνα κατακαρηνισθῶσι.

Ὡς ἐκ τῆς ὁρμῆς γενικοῦ τινος αἰσθήματος τῆς καθολικῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἐνθέρων καὶ ἐπιμόνων παρακλήσεων καὶ προσπαθειῶν τοῦ κλήρου, θέλοντος νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐσφαλμένην καὶ ὀλεθρίαν ἀρχὴν ὅτι ἡ ἰσχὺς ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τῆς συνειδήσεως καὶ ὅτι ἡ ἐξότης τῆς ἐπικρατείας ἐπιβάλλει τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως, Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. ἠθέλει καὶ κατέστρεψε, διὰ μέσων οὐχὶ ἐντίμων βεβαίως καὶ ἅτινα αὐτός αὐτὸς ἤθελε μέμφεσθαι παρ' ἄλλοις, ὅτε μὲν κρυφά, ὅτε δὲ διαβρόχῃ τὰς βασιλικὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς νομίμους ἐγγυήσεις, τὰς ὑποίτας τινὲς τῶν ὑπαρχόντων ἔλαβον παρὰ τῶν προγόνων αὐτοῦ. Ὁ μαρκήσιος τοῦ 'Ρουβινὺ, καὶ τοι ὑπηρετεῖ τὸν βασιλέα, δὲν ἐτύφλωσεν ὅμως ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος τῶν πράξεων τούτων· ἔχων ἀπόφασιν σταθερὰν νὰ θυσιάσῃ πᾶν ἄλλο ἢ τὴν τιμὴν καὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ, ὅταν ὁ χρόνος καλέσῃ, ἐφρόντισεν ἐκ προοιμίων νὰ ἐφοδιάσῃ ἐν Ἀγ-

γλῆα, ἐκωνόν τε καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ δι' ἐγγράφων ἰθαγενείας, καὶ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1680 ἔγραψε τῇ θεῇ αὐτοῦ λαῷ Ῥώσσελ « Ἀποστέλλω ὑμῖν » τὰ τῆς ἰθαγενείας μας ἔγγραφα, χρῆζοντα ἀσφαλείας, τὴν ὁποίαν παρ' ὑμῖν » μᾶλλον ἢ παρ' ἡμῖν θέλουσιν ἔχει· προκακῶ δ' ὑμᾶς καὶ τὴν κυρίαν » ἀδελφὴν Σας (*) νὰ φυλάττωνται ἐν τότῳ ἀσφαλεῖ· ἐνδεχόμενον νὰ μὲ » χρησιμεύσωσί ποτε, ἐπειδὴ, ὡς γινώσκετε, οὐδὲν ἀβεβαιοότερον τῶν τῆς » τύχης περιπετειῶν ». Καὶ ὄντως αἱ περιπέτεται αὗται δὲν ἐβράθυον ν' ἀλ- » λάξωσι, καθότι μετὰ πέντε ἔτη ὁ νόμος τῆς Νάντης κατηργήθη ἐπισή- » μως, ὁ δὲ Ῥουβινὺ, εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ καὶ χάριν τῆς » προσωπικῆς εὐνοίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' κατορθώσας ἐπέτυχε μετὰ κόπου » τὴν εὐδοκίαν, οὐχὶ νὰ φύγῃ, ἀλλὰ νὰ στερηθῇ τῆς πατρίδος αὐτός τε καὶ ἡ » οἰκογένεια αὐτοῦ· μετὰ δὲ τινα ἔτη, ἤτοι τῷ 1711, ὁ βασιλεὺς δημεύσας » παρεχώρησε τῷ Ἀβδᾷ Πολινιὰκ τὰ κτήματα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ῥουβινὺ, ὅστις, » ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κατετάχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Γουλιέλμου τοῦ Γ' » καὶ διωρίσθη λόρδος τοῦ Γκάλω (Galway).

Διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ νόμου τῆς Νάντης, ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Γαλλία » ἀπέβαλον τρεῖς ἐξόχους καὶ ἐνδόξους ὑπουργοὺς — ἐκ μὲν τοῦ πέζικοῦ τὸν » στρατάρχην Σχόμβεργ, ἐκ δὲ τοῦ ναυτικοῦ τὸν ναύαρχον Δουκῆσν, ἐκ δὲ » τῆς διπλωματίας τὸν Μαρκήσιον Ῥουβινύ.

[Ἐπεται].

ΚΥΡΙΑΛΟΓ

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἐγκύκλιος.

Ἀνέκαθεν ἡ Ἀγία καὶ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐμ- » μένουσα εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ » τῆς ἀγάπης ἀμυνομένη πρὸς τοὺς πανταχόθεν ἐχειρομένους πολέμιους, ὑπῆρ- » ξεν ὁ θερμὸς τῆς καθ' ἡμᾶς παιδείας προστατῆς καὶ δικαίως δύναται νὰ » κληθῇ ἡ εὐλογημένη ἄγκυρα ἐφ' ἧς σαλεύοντες ἐσώθημεν ἐν καιρῷ τρικυμιῶν. » Τέκνον αὕτη φωτὸς, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι καὶ ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπέ- » τρεπον, οὐδὲν ἄλλο ὄπλον ἐδικαιούτο χησιπῶτα καὶ περιποιουμένη εἰμὲν τὰ

(α) Δεῦν Ἐλιστάθετ Νοῦλ.